

Strategi för avfallshantering i Örnsköldsviks kommun

Utgör del av kommunens renhållningsordning
(avfallsplan och renhållningsföreskrifter) enligt
15 kap, 11 § MB

Antagen av kommunfullmäktige 2016

Antagen av: Kommunfullmäktige § 268 2016-12-19	Dokumentnamn: Strategi för avfallshantering i Örnsköldsviks kommun	Ärendebeteckning: Kst/2012:572 Revidering av avfallsplan för Örnsköldsviks kommun
Dokumentägare: Förvaltningschef Kommunledningsförvaltningen	Dokumentansvarig: Avdelningschef Tillväxtavdelningen	Publiceras: www.ornskoldsvik.se
Ersätter dokument: Avfallsplan 2010 – 2015, (kf § 137/2014) och Föreskrifter om avfallshantering för Örnsköldsviks kommun, (kf § 137/2014)	Revideras: Avfallsplan senast 4 år efter antagande Renhållningsföreskrifter efter behov	Utvärderas: Inför revidering
Relaterade dokument: Policy för avfallshantering Riktlinjer för avfallshantering Nulägesbeskrivning (bilaga till strategi för avfallshantering i Örnsköldsviks kommun)		
Målgrupp: Kommunkoncern		

Bakgrund

Varje kommun är enligt miljöbalken skyldig att upprätta en renhållningsordning med avfallsplan och lokala renhållningsföreskrifter för avfallshanteringen. I avfallsförordningen SFS 2011:927 regleras vad avfallsplanen ska omfatta. Det finns även föreskrifter från Naturvårdsverket att följa.

Avfallshanteringen är och blir allt viktigare som en del i arbetet för både en bättre miljö och ett hållbart samhälle. Avfall är på många sätt ett enkelt och synligt bevis på hur vår livsstil påverkar inte bara dagens miljö utan även förutsättningarna för framtiden.

Det är kommunens avsikt att även fortsättningsvis verka för en hållbar resursanvändning. Det gäller för alla att ”tänka efter redan före” så att avfallsproblemen kan minimeras. I en miljöanpassad avfallshandling är eftertanke redan vid inköp av varor, källsortering i hem och på arbetsplatser, korta avstånd till inlämningsställen några av hörnena.

Enligt avfallsförordningen ska uppgifterna i avfallsplanen ses över minst vart fjärde år och uppdateras vid behov. Nuvarande avfallsplan för Örnsköldsviks kommun gäller fram till och med december 2016. Den nya renhållningsordningen föreslås gälla under perioden 1 januari 2017 till och med sista december 2020.

Syfte och mål

Enligt Miljöbalken ska kommunfullmäktige anta den kommunala renhållningsordningen, dvs. avfallsplan och renhållningsföreskrifter. Med de lagkrav på innehåll i en avfallsplan ska denna policy ses som kommunens renhållningsordning tillsammans med de relaterade dokumenten strategi för avfallshandling och riktlinjer för avfallshandling för Örnsköldsviks kommun. Med utgångspunkt från 15 kap, 12 § Miljöbalken ska därför samtliga tre dokument antas av kommunfullmäktige.

Strategi för avfallshandling är ett styrdokument som konkretiserar hur intentionerna i policy för avfallshandling ska uppfyllas. Strategin anger både utgångsläget för dagens avfallshandling men också hur arbetet med avfallshandling ska bedrivas de närmsta åren.

Till de nationella miljökvalitetsmålen finns två etappmål som bedömts i första hand beröras av implementeringen av kommunens policy för avfallshandling. Etappmålen ska tydliggöra de samhällsförändringar som är nödvändiga för att vi ska nå miljökvalitetsmålen. Dessa etappmål är;

Etappmålet för God bebyggd miljö som rör avfallshandling är;

- *Ökad resurshushållning i livsmedelskedjan. ” Insatser ska vidtas så att senast år 2018 sorteras minst 50 procent av matavfallet från hushåll, storkök, butiker och restauranger ut och behandlas biologiskt så att växtnäring tas tillvara, och minst 40 procent av matavfallet behandlas så att även energi tas tillvara.”*

Etappmålet för Begränsad klimatpåverkan;

- *Utsläppen för Sverige år 2020 bör vara 40 procent lägre än utsläppen år 1990 och gäller för de verksamheter som inte omfattas av EU:s system för handel med utsläppsrätter.*

Strategin är tillsammans med riktlinjer för avfallshanteringen en grund för förvaltningarnas arbete med avfallshantering och ger stöd i kommunens planering.

Nulägesbeskrivning

Enligt krav i Naturvårdsverkets allmänna råd (NFS 2006:6) om innehållet i en avfallsplan ska en rad olika detaljer redovisas. Uppgifter om dessa finns redovisat i bilaga ”Nulägesbeskrivning”. Här finns en beskrivning av kommunen med uppgifter om antal invånare, befolkningsutveckling, bostadsbestånd och näringslivsstruktur. Faktorer som alla påverkar mängd och typ av avfall som uppstår i kommunen.

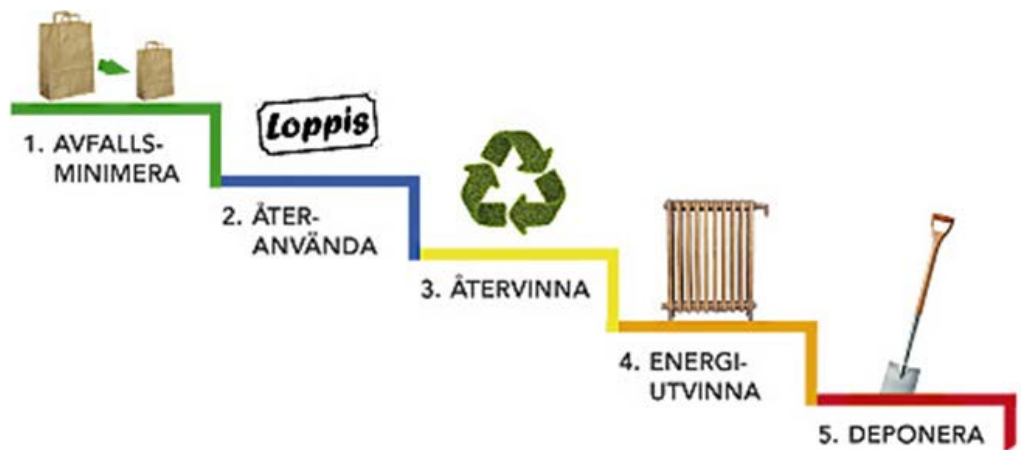
En avfallsplan ska också beskriva hur hanteringen ser ut i kommunen när det gäller avfall från våra hushåll men också från andra verksamheter och hur samverkan i arbetet ser ut. Här beskrivs så långt det finns uppgifter om insamlade och bearbetade mängder avfall av olika typer. En del av nulägesbeskrivningen är också att redovisa vilka anläggningar för omhändertagande av avfall som finns i kommunen och de platser (34 st.) som ger möjlighet till återvinning av förpackningsavfall. Dessa återvinningsstationer (ÅVS) är under materialbolagens ansvar. Slutligen ska också planen innehålla uppgifter om deponier som inte längre tillförs avfall eller som inte längre används för detta ändamål. För varje sådan deponi skall en bedömning redovisas av risken för olägenheter för människors hälsa eller miljön. För de deponier där kommunen har varit verksamhetsutövare skall planen även innehålla uppgifter om planerade och vidtagna åtgärder för att förebygga olägenheter för människors hälsa eller miljön.

Slutligen ska också avfallsplanen innehålla en beskrivning av nationella, regionala och lokala mål med koppling till föreslagna mål och åtgärder i planen.

Strategi

I policy för avfallshantering anges den övergripande inriktningen på avfallsarbetet och därmed också inriktningen på mål och åtgärder. Det mest resurseffektiva sättet att arbeta med avfall på global, nationell som lokal nivå är att i första hand försöka minska mängden avfall som uppstår och att därefter utnyttja energi och material i avfallet på ett effektivt sätt.

Vägledande vid framtagande denna avfallsplan har varit EU:s avfallshierarki, Naturvårdsverkets allmänna råd till NFS 2006:6, Sveriges miljö kvalitetsmål, den nationella avfallsplanen, Örnsköldsviks Miljö- och energistrategi, Sveriges ekokommuners värdegrund och avfallsplanens projektdirektiv.

Figur 1: Enligt avfallshierarkin är det mest resurseffektiva målet att minimera att avfall uppstår. Därefter återanvända produkter så långt det är möjligt och därefter återvinna material.

Avfallsplanen är strukturerad utifrån avfallshierarkin och ingående mål och åtgärder är grupperade utifrån de olika trappstegen – avfallsminimera, återanvända, återvinna, energi utvinna och deponera. En effektiv avfallshantering och därmed resursoptimering är att få en rörelse uppåt i trappan, vilket har varit utgångspunkten i målarbetet. Ingående mål och åtgärder är fokuserade på avfallshierarkins övre del.

Hur arbetet konkret föreslås driva denna rörelse uppåt i avfallshierarkin beskrivs mer detaljerat i dokumentet riktlinjer för avfallshantering i Örnsköldsviks kommun. För respektive steg i avfallshierarkin föreslås följande strategier

Avfallsminimera

Vårt sätt att producera och konsumera är en orsak till många av dagens miljöproblem. På nationell nivå gav hushållen under 2014¹ upphov till totalt 466 kg/person, att jämföra med 461 kg/person för år 2013.

Att minska avfall är ett prioriterat område som lyfts fram i såväl EU:s avfallshierarki som Naturvårdsverkets föreskrifter, den nationella avfallsplanen och via Sveriges Eko-kommuner. Genom att minska avfall spar vi på energi, minskar utsläpp av växthusgaser och hushållar med jordens ändliga resurser. Den nationella avfallsplanen visar att det är bland annat mat och elavfall där ändringar kan få störst effekt ur ett livscykelperspektiv.

Strategi Avfallsmängderna ska minska

Återanvända

Efter att minimera mängden avfall så är återanvändning den mest resurseffektiva och miljövänligaste åtgärden. Enligt Sveriges nationella avfallsplan bör återanvändningen av hushållens avfall öka, bland annat genom att det ska bli enklare för hushållen att lämna material och produkter till återanvändning eller till förberedelse för återanvändning.

¹ Enligt Avfall Sveriges Avfallshantering Sverige 2015. Inga uppgifter för 2015 finns tillgängliga ännu.

Det har nationellt sett blivit allt vanligare att kommunerna samarbetar på sina återvinningscentraler med olika hjälporganisationer. Där kan kläder och andra prylar lämnas in för återanvändning. Enligt Avfall Sverige hade 44 % av de svenska återvinningscentralerna under 2014 mottagning av material för återanvändning, ex. kläder och möbler.

Strategi Underlätta återanvändning

Återvinna

Under 2014 gick nästan 36 % av hushållsavfallet på nationell nivå till återvinning. Det motsvarar 166 kg/person. Återvinningen har ökat med 10 % från 2013.

Biologisk återvinning – rötning eller kompostering - ökade med 5 procent 2014 jämfört med 2013. 77 kg hushållsavfall per person behandlades genom biologisk återvinning 2014.

36 % av hushållsavfallet i Örnsköldsvik återvanns under 2014 genom återvinning och biologisk behandling. Till återvinning går förpackningar och tidningar, elektriskt och elektroniskt avfall, batterier, metallavfall, wellpapp och konstruktionsmaterial. Till biologisk återvinning går trädgårdsavfall till central kompostering, matavfall till central biologisk behandling samt hemkompostering.

Farligt avfall innehåller ämnen som är skadliga för hälsan och miljön. Några av de egenskaper som utmärker farligt avfall kan vara giftigt, cancerframkallande, frätande, fosterskadande, smittförande eller brandfarligt. Därför är det viktigt att man sorterar och lämnar in sitt farliga avfall på rätt sätt. Om dessa farliga ämnen hamnar i naturen bryts de ner mycket långsamt eller inte alls och skadar djur, växtliv och människors hälsa.

Strategi Utvecklad och förankrad källsortering

Energi utvinna

Enligt Avfall Sverige så behandlas på nationell nivå 47 % av hushållsavfallet genom energiutvinning. De fraktioner som energi utvinns är restavfall/bandat avfall insamlat i grönt kärl samt fraktionerna brännbart, träavfall och största delen av möbler från återvinningscentralerna. I Örnsköldsviks kommun finns möjlighet att i Hörneborgs kraftvärmeverk energi utvinna rent returträ. Övik Energi har både tillstånd och kapacitet att elda denna fraktion. Rent returträ får dock inte innehålla spik, målarfärg mm.

Miva har i dagsläget ingen fraktion ”rent trä” som Övik Energi kan utvinna energi ifrån då Miva inte kan garantera att träfraktionen bara innehåller rent trä d.v.s. ingen spik eller målarfärg. Därför transporterar renhållarens avtalsparter dessa fraktioner till anläggningar godkända för respektive fraktion.

Strategi Effektivt nyttjande av energi i material som (ännu) inte lämpar sig för källsortering

Deponera

Gamla nedlagda deponier kan utgöra risk för förorening av mark, grund- och ytvatten. Miljöskyddet vid och lokaliseringen av dessa äldre deponier är generellt sämre än vid de deponier som är i drift idag. Mål i den nationella avfallsplanen anger att *”Risken för negativ miljöpåverkan från nedlagda deponier ska minska. Alla kommuner och länsstyrelser ska ha identifierat, inventerat och riskklassat alla nedlagda deponier.”*

Strategi Långsiktigt säkert omhändertagande för det som inte kan återföras till kretsloppet.

En effektiv resurshantering

Drygt hälften av hushållsavfallet i Sverige behandlas genom energiutvinning. Mer skulle dock kunna sorteras ut till återanvändning eller återvinning. Enligt EU:s avfallshierarki ska återanvändning prioriteras efter minimering. I tredje hand prioriteras återvinning och därefter energiutvinning. Det finns bl.a. ett nationellt etappmål för återvinning av matavfall.

Avfallsplanens policy är att verka för en hållbar och effektivare resurshantering genom att föreslagna mål och åtgärder ska ge en ”rörelse uppåt” i avfallstrappan. Vi ska där det är möjligt återanvända framför att återvinna och allra helst minimera mängden avfall. För att möjliggöra för en enkel och därmed effektivare avfallshantering är det viktigt att kunderna, det vill säga alla som får avfall känner att det är ”lätt att göra rätt”.

En påföljande viktig del är hur avfallshanteringen uppfattas av användarna och därför har renhållaren uppsatta mål;

- Vid kundenkäter ska andelen som anser sig vara nöjda eller mycket nöjda med informationen gällande avfallshanteringen vara ≥ 80 %
- Vid kundenkäter ska andelen som anser sig vara nöjda eller mycket nöjda med avfallshanteringen i kommunen vara ≥ 85 %
- Vid kundenkäter ska andelen som anser sig vara nöjda eller mycket nöjda med lämningsmöjligheter för farligt avfall (inklusive elavfall) i kommunen vara ≥ 85 %

Övergripande mål

Avfallsplanen vänder sig till alla aktörer i samhället. Föreslagna mål och åtgärder är satta utifrån ambitionen att de tillsammans ska verka för en rörelse uppåt i avfallstrappan. Det översta trappsteget – att minimera mängden avfall – är det mål som avfallsplanen har som helhet.

Som övergripanden mål för denna avfallsplan föreslås för hela kommunen målet;

- Mängden hushållsavfall (exkl. slam) per person och år ska minska med 23 kg (5 %) till 2020 (jmf 2015)

För att även skapa en samsyn inom kommunorganisationen föreslås som övergripande mål för kommunkoncernen målet;

- Mängderna i gröna kärlet från kommunala verksamheter och bolag ska 2020 vara 400 ton (40 %) lägre (jmf 2015)

Målen är inte helt jämförbara mellan målgrupperna då uppföljningsmöjligheterna varierar något. De i avfallsplanen föreslagna målen är formulerade så att en uppföljning ska kunna ske på ett så enkelt sätt som möjligt.

Ansvar och uppföljning

Årligen

Kommunstyrelsen är den nämnd som ansvarar för avfallshanteringen i kommunen. Berörd nämnd prioriterar och arbetar in strategin i den årliga planeringen och redovisar de riktlinjer och åtgärder som vidtagits samt status för de riktlinjer man ansvarar för. Frekvens, ansvar och hur uppföljning av mål och åtgärder ska ske anges i det relaterade dokumentet Riktlinjer för avfallshanteringen i Örnsköldsviks kommun.

Revidering

Kommunledningsförvaltningen ansvarar för samordning och uppföljning av avfallsplanen samt revidering av renhållningsföreskrifter och avfallsplan.

Policy, strategi och riktlinjer gäller i fyra år eller till dess ett behov finns av revidering. En fördjupad uppföljning sker vid planperiodens slut. Då utreds om avfallsplanens mål fortfarande är aktuella samt om de är kompatibla i relation till t.ex. ny lagstiftning, ny nationell avfallsplan och andra statliga riktlinjer samt till aktuella lokala behov, erfarenheter och ambitioner.

Det av regeringen föreslagna utökade kommunala ansvaret för insamling av förpackningar enligt producentansvaret kommer att förändra avfallsarbetet för många olika aktörer. Enligt Avfallsförordningens 80 § ska uppgifterna i avfallsplanen ses över minst vart fjärde år och uppdateras vid behov. Under de närmaste åren kommer berörda inom organisationen att analysera hur detta ansvar kommer att påverka kommunalt avfallsansvar inför nästa avfallsplan. Beroende på hur ansvaret föreslås ska fungera så tar kommunstyrelsen ställning till behovet av en mer grundlig översyn av avfallsplanen innan föreslagen planperiods slut.